

Briuselis, 2025 m. vasario 26 d.
(OR. en)

6350/25

SOC 80
EMPL 54
AG 18
COH 5
SAN 58

PRANEŠIMAS

nuo:	Pirmininkaujančios valstybės narės
kam:	Nuolatinių atstovų komitetui / Tarybai
Dalykas:	2025 m. Europos semestras. Sidabrinės transformacijos iššūkiai. Paskatos ir sisteminiai sprendimai siekiant skatinti savanorišką, ilgesnę vyresnio amžiaus asmenų profesinę veiklą – Politiniai debatai

Rengiantis 2025 m. kovo 10 d. EPSCO tarybos posėdyje įvyksiantiems politiniams debatams, delegacijoms pridedamas pirmininkaujančios valstybės narės orientacinis pranešimas pirmiau nurodyta tema.

Šiuo metu vyresnio amžiaus asmenys dažnai susiduria su didele skurdo rizika, o jų nuolatinis indėlis į ekonomiką ir visuomenę nėra visapusiškai pripažįstamas. Nepakankamas įvertinimas ir net diskriminacija ar atskirtis apkartina daugelio vyresnio amžiaus asmenų gyvenimą.

Nors 55–64 m. amžiaus asmenų aktyvumo ir užimtumo lygiai nuo 2009 m. paaugo, jie vis dar yra gerokai žemesni nei darbingiausio amžiaus darbuotojų, ypač kalbant apie vyresnio amžiaus moteris, o tai rodo, kad dar neišnaudotos galimybės didinti aktyvumą. Ilgalaikio nedarbo (12 mėnesių ar daugiau) lygis taip pat yra daug aukštesnis tarp vyresnio amžiaus darbuotojų nei kitose amžiaus grupėse. Vyresnio amžiaus asmenų suaktyvinimas gali padėti sušvelninti neigiamą visuomenės senėjimo poveikį ES darbo jėgai ir numatomą įgūdžių bei darbo jėgos trūkumo padidėjimą. Reikia specialiai pritaikytos politikos, kad būtų šalinamos konkrečios kliūtys užimtumui, su kuriomis susiduria vyresnio amžiaus asmenys, pavyzdžiui, diskriminacija dėl amžiaus įdarbinant darbuotojus. Užimtumo politikoje daugiausia dėmesio skiriama darbingo amžiaus suaugusiesiems, taip apribojant pensinio amžiaus žmonių galimybes įsidarbinti arba galimybes gauti suaugusiųjų švietimo ir mokymo paslaugas. Be to, dėl riboto priežiūros paslaugų prieinamumo vyresnio amžiaus moterims tenka daugiau neformaliosios priežiūros pareigų ir tai neigiamai veikia jų dalyvavimą darbo rinkoje.

Skaitmeninės technologijos dažnai laikomos būdu spręsti senėjančios darbo jėgos problemą. Tačiau galbūt galima nuveikti daugiau siekiant užtikrinti būtinus skaitmeninius įgūdžius, taip pat naujų technologijų prieinamumą, įperkamumą ir turėjimą, o tai kelia nemažai problemų, įskaitant aiškią kai kurių žmonių atskirties riziką.

Be specialių vyresnio amžiaus asmenims skirtų paslaugų, pavyzdžiui, ilgalaikės priežiūros, siekiant mažinti vyresnio amžiaus asmenų pažeidžiamumą ir skatinti jų įtrauktį, reikia užtikrinti vienodas galimybes naudotis pagrindinėmis paslaugomis. Senėjimas iš esmės vis dar vertinamas per sąnaudų prizmę, o ne sprendžiama, kaip ilgėjančia gyvenimo trukme gali būti pasinaudota kaip galimybe, ir daugelio vyriausybių darbotvarkėse šiam klausimui teikiamas žemas prioritetas.

Nacionalinėje politikoje į socialinį ir ekonominį planavimą turėtų būti įtrauktas senėjimo aspektas ir atitinkami paramos vyresnio amžiaus asmenims mechanizmai. Užimtumo, darbo sąlygų, sveikatos, transporto, būsto ir gerovės politikoje turėtų būti atsižvelgiama į vyresnio amžiaus asmenų poreikius. Šių sektorių tikslai taip pat turėtų būti įtraukti į platesnes socialines strategijas.

Pensijų sistemomis taip pat gali būti sudaromos palankesnės sąlygos ilgesniam profesiniam gyvenimui, visų pirma suteikiant asmenims galimybę derinti pensiją su tęstine profesine veikla arba didinant paskatas pratęsti dalyvavimą darbo rinkoje. Veiksniai, į kuriuos reikia atsižvelgti, yra, be kita ko, sąžiningas požiūris į darbuotojus, kurie anksti įsitraukė į darbo rinką, dirba fiziškai sunkų ar pavojingą darbą arba derina darbą su šeimos ir priežiūros pareigomis, taip pat poreikis išsaugoti persikirstymo tarp pajamas generuojančių grupių galimybes ir karjeros pertraukų apsauga.

ES lygmeniu Tarybos išvadose dėl senėjimo aspekto integravimo į viešąją politiką, Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plane ir Europos priežiūros strategijoje pabrėžiama, jog svarbu užtikrinti, kad vyresnio amžiaus darbuotojai ir vyresnio amžiaus asmenys toliau būtų aktyviai įtraukiami į darbo rinką ir apskritai į visuomenės gyvenimą. Siekdama padidinti socialinę konvergenciją ir sukurti stipresnę socialinę Europą, Komisija nustatė tikslą pasiekti, kad iki 2030 m. 78 % europiečių dirbtų. Daugelis Europos socialinių teisių ramsčio principų yra aktualūs aktyviam ir sveikam senėjimui – nuo galimybės gauti švietimo paslaugas, mokytis visą gyvenimą, lygių galimybių, pajamų ir pensijų iki ilgalaikės priežiūros ir sveikatos priežiūros ar tinkamų darbo sąlygų. Kad tai būtų pasiekta, ES ir ES valstybės narės turės toliau investuoti į kokybiškas ir įtraukias darbo vietas ir darbo sąlygas visiems, įskaitant vyresnio amžiaus darbuotojus.

Pagal ramsčio veiksmų planą Europos Komisija pateikė daug didelės aprėpties socialinės srities iniciatyvų, kurių daugelis turi tiesioginį poveikį vyresnio amžiaus asmenims. Europos įgūdžių darbotvarkėje numatyti veiksmai, kuriais siekiama, kad mokymo trajektorijos būtų lankstesnės ir pritaikytos senėjančiai visuomenei atsižvelgiant į viso gyvenimo perspektyvą. Pokyčių numatymas ir valdymas senėjančios visuomenės kontekste taip pat yra vienas iš 2021–2027 m. ES darbuotojų sveikatos ir saugos strateginės programos prioritetų.

Dėl demografinių pokyčių mums kyla naujų iššūkių ir tampa būtinas, *inter alia*, ilgesnis profesinis gyvenimas. Politiškai reaguojant į šiuos iššūkius reikia atsižvelgti į visuomenės nepasitenkinimą dėl pasiūlymų didinti pensinį amžių ir todėl ieškoti būdų, kaip teigiamai skatinti savanorišką aktyvumą darbo rinkoje. Pirma, turime pašalinti kliūtis, su kuriomis šiuo metu susiduria vyresnio amžiaus darbuotojai, kad liktų darbo rinkoje, ir pasiūlyti specialiai pritaikytus sprendimus, kuriais būtų užtikrinta aukšta profesinio gyvenimo kokybė. Valstybės narės ir Europos institucijos turi laikytis požiūrio, kuris atspindėtų realijas, būdingas visai gyvenimo trukmei, ir užimtumo poveikį asmens gyvenimui, išnaudojant visą vyresnio amžiaus asmenų potencialą ir patirtį darbo rinkoje ir visuomenės gyvenime. Kai kurios siūlomos priemonės kreipiamos teisinga linkme, pavyzdžiui, itin daug dėmesio skiriama mokymuisi visą gyvenimą.

Atsižvelgdami į darbo rinkos heterogeniškumą, įskaitant sektorių, profesijų, darbo vietų ir sutarčių įvairovę, turėtume nustatyti vyresnio amžiaus darbuotojų įgalinimo politiką ir praktiką.

Nors daugelis viešosios politikos sričių, kurios gali padėti įgalinti vyresnio amžiaus asmenis, priklauso visų pirma valstybių narių kompetencijai, visuomenės senėjimas daro didelį poveikį darbo jėgos pasiūlai ir ilgalaikiam viešųjų finansų tvarumui. Todėl tai yra iššūkis, kuriam būtina skirti dėmesio įgyvendinant Europos ekonominės ir užimtumo politikos koordinavimo semestrą. Šiame kontekste svarbu laikytis holistinio požiūrio ir vienodai vertinti politiką, kuria remiamas aktyvus senėjimas, savanoriškas profesinio gyvenimo pratęsimas ir vyresnio amžiaus asmenų įgalinimas visuomenėje.

Pastaraisiais metais ES patyrė esminių pokyčių, pritaikydama savo politinius prioritetus būsimiems iššūkiams. ES yra pasiryžusi užsitikrinti tvarų klestėjimą ir konkurencingumą, kartu stiprindama socialinę rinkos ekonomiką ir apsaugodama savo suverenumą, ekonominį saugumą ir pasaulinę įtaką.

Europos semestras, kaip pagrindinis valstybių narių ekonominės ir užimtumo politikos koordinavimo mechanizmas, yra būtinų investicijų ir reformų įgyvendinimo sistema. Įgyvendinant Europos semestrą toliau bus įvardijami socioekonominiai iššūkiai ir teikiamos gairės, kokių politikos veiksmų reikia siekiant juos įveikti, kad būtų padidintas ES konkurencingumas, tvarumas ir socialinis teisingumas.

2025 m. Europos semestro tikslas – užtikrinti, kad ES taptų konkurencingesnė ir labiau pasirengusi ateities iššūkiams: remti pažangą siekiant žaliosios, skaitmeninės, įtraukios ir atsparios ekonomikos.

Iki šiol semestro kontekste buvo analizuojami su senėjimu susiję iššūkiai, taip pat kai kuriais atžvilgiais analizuojamas vyresnio amžiaus darbuotojų potencialas, rekomenduota rengti daugiau mokymų ir kurti daugiau darbo vietų sveikatos ir ilgalaikės priežiūros sektoriuje, nes tai būtina siekiant reaguoti į didėjančią priežiūros paslaugų paklausą, susijusią su visuomenės senėjimu, taip pat atsižvelgta į vyresnio amžiaus darbuotojų integracijos į darbo rinką svarbą siekiant reaguoti į įgūdžių ir darbo jėgos trūkumą. Tačiau galėtų būtų dar labiau akcentuojamas požiūris į vyresnio amžiaus asmenis kaip į darbo jėgos, turinčios įgūdžių, patirties ir potencialo, išteklių arba pabrėžiamas sveikatos gerinimas ar sveiko gyvenimo trukmės ilginimas. Reikėtų atsižvelgti į žemą vyresnio amžiaus asmenų užimtumo lygį darbo rinkoje ir to priežastis.

Atsižvelgdami į ES priežiūros strategiją (2022 m.) ir Tarybos rekomendaciją dėl galimybės gauti įperkamas, kokybiškas ilgalaikės priežiūros paslaugas (2023 m.), kuriose patvirtinamas semestro vaidmuo įgyvendinant strategiją, manome, kad dėmesys turėtų būti skiriamas sveikatos ir ilgalaikės priežiūros politikai žvelgiant iš perspektyvos, orientuojamos į pacientą. Semestro kontekste taip pat turėtų būti ir toliau ES lygmeniu atsižvelgiama į vyresnio amžiaus asmenų, ypač vyresnio amžiaus moterų, skurdo ir socialinės atskirties lygius. Mokymosi visą gyvenimą ir įgūdžių srityje galima paminėti tai, kad vyresnio amžiaus žmonės menkai naudojami suaugusiųjų švietimo galimybėmis.

Jei mūsų tikslas yra dėti daugiau pastangų siekiant skatinti atsparią ekonomiką ir socialinę įtrauktį, turime apsvarstyti, koku būdu, mūsų nuomone, Europos semestro kontekste turėtų būti analizuojama viešoji politika senėjimo srityje apskritai ir teigiamos paskatos, visų pirma dėl ilgesnio profesinio gyvenimo, konkrečiai ir atitinkamai teikti rekomendacijas valstybėms narėms.

Todėl ministrų paprašyta pareikšti nuomonę dėl šių klausimų:

- 1) *Kokias politikos paskatas jūsų šalis naudoja siekdama skatinti ilgesnį profesinį gyvenimą?*
- 2) *Ar, jūsų manymu, Europos semestro kontekste jau skiriama pakankamai dėmesio su senėjimu susijusiems iššūkiams ir galimybėms, ar kai kuriems iš jų reikėtų skirti daugiau dėmesio, ir jeigu taip – kuriems?*
